

Ramkhamhaeng Research Journal of Humanities and Social Sciences

ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2556 Vol. 16 No.1 January - June 2013

Ramkhamhaeng University

- **การตัดสินใจเลือกศึกษาในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง**
นิตยา ภูแสนอนาสาร และวราภรณ์ ตีรินาวิน..... 1
- **ดนตรีพิธีกรรม: กรณีศึกษาการทำขวัญนาของนายสุชาติ เหมี่ยมโพธิ์
จังหวัดนครราชสีมา**
กรสรวง ตีนวลพะเนาวิ..... 12
- **การพัฒนาศักยภาพองค์การบริหารส่วนตำบลแม่หละ อำเภอท่าสองยาง
จังหวัดตาก**
ทิพาพร พิมพ์สุทธิ..... 27
- **ความเห็นของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
ต่อการนำเสนอภาพข่าวอ่อนไหว**
อังธิตา ลิ้มปิณฑมปาณี..... 33
- **ประสิทธิผลการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย**
กวิณฑ์ พินิจารัส..... 48

วารสารวิจัยรามคำแหง
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ความเห็นของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการนำเสนอภาพข่าวอ่อนไหว

Opinions of Professional Journalists and Stakeholders in Sensitive News Photo Case Studies

อังธิตา ลิ้มปัทมปาณี¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพชิ้นนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากฎหมาย อนุสัญญาสากล และจรรยาบรรณ ที่เป็นข้อห้ามหรือพึงระมัดระวังในการเผยแพร่ภาพข่าวอาชญากรรมและภาพข่าวอื่น ๆ และเพื่อศึกษาความเห็นของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ ที่มีต่อภาพข่าวอาชญากรรมและภาพข่าวที่ถูกร้องเรียนผ่านอนุกรรมการพิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์ สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ รวมทั้งภาพข่าวที่มีความอ่อนไหวในประเด็นจริยธรรม โดยใช้วิธีการศึกษาจาก (1) สำนวนเอกสารกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (2) การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกำหนดประเด็นกลุ่มนักวิชาชีพและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยอาศัยเครื่องมือ Potter's Box ของ Ralph B. Potter, Jr. ศาสตราจารย์ประจำ Harvard Divinity School ในการกำหนดกรอบประเด็นคำถาม 4 ขั้นตอน โดยพิจารณาผ่านภาพข่าวอ่อนไหวที่เป็นกรณีศึกษา ปี 2551-2552 ผลการวิจัย พบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภาพข่าวอาชญากรรมและภาพข่าวอื่น ๆ ได้แก่ (1) ปฏิญญาสากลสิทธิมนุษยชน หัวข้อ 19 (2) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 28 มาตรา 35 มาตรา 40 และมาตรา 45 (3) พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.2552 มาตรา 22 (4) ประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดฐานหมิ่นประมาท พ.ศ.2499 หมวด 3 ในมาตรา 326 327 328 329 330 331 332 และ 333 (5) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด พ.ศ.2535 มาตรา 420 421 422 และ 423 (6) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 มาตรา 93 98 113 และ 131 (7) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มาตรา 27 และ 79 (8) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง ในครอบครัว พ.ศ.2550 มาตรา 9 (9) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 มาตรา 22 (2) (3) และมาตรา 48 ส่วนข้อบังคับจริยธรรม ข้อห้าม และข้อพึงระมัดระวัง ได้แก่ (1) ข้อบังคับสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2541 ข้อ 15 ข้อ 17 ข้อ 24 ข้อ 27 ข้อ 28 ข้อ 29 (2) แนวปฏิบัติสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ เรื่องการเสนอข่าวและภาพข่าวผู้หญิงและเด็กถูกละเมิดทางเพศ พ.ศ. 2549 และ (3) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ผลวิจัยสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกำหนดประเด็นในการตัดสินใจของแต่ละกลุ่ม โดยใช้ Potter Box พบว่า ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ มีความคิดเห็นดังนี้

กรณีภาพเรื่องส่งเสริมความมั่งคั่งให้สังคม ทุกกลุ่มเห็นตรงกันว่า ภาพมีปัญหาเชิงจริยธรรม ไม่ควรนำเสนอ การไม่นำเสนอจะไม่ส่งผลใดๆ แต่หากจำเป็นต้องนำเสนอ ต้องให้คำบรรยายใต้ภาพในลักษณะให้ความรู้เชิงวิทยาศาสตร์แทนไสยศาสตร์ กรณีภาพความรุนแรงและหวาดเสียว ทุกกลุ่มเห็นตรงกันว่า ภาพมีปัญหาเชิงจริยธรรม

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำ คณะสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยรามคำแหง

กระทบความรู้สึกของสาธารณชน ไม่ควรนำเสนอ แต่กลุ่มนักวิชาชีพเห็นตรงกันว่าไม่ใช่เหตุการณ์ปกติ และตอบสนองสิทธิที่จะรู้ของประชาชน จึงต้องนำเสนอ จุดสมมูลการนำเสนอ คือ ต้องบังตา (mosaic) หรือให้ระยะภาพไกล (long shot) ช่วยลดความรู้สึกหวาดเสียว เคยชินกับความรุนแรง กรณีภาพด้านสิทธิส่วนบุคคลและภาพอูจาด กลุ่มนักวิชาชีพเห็นว่า ภาพมีปัญหา แต่ควรนำเสนอเพราะเป็นบุคคลผู้มีชื่อเสียง ขณะที่กลุ่มมีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่เห็นว่าควรหลีกเลี่ยงการลงภาพ จุดสมมูลการนำเสนอ คือ ควรเสนอเพียงบรรยากาศห้องพัก และภาพใบหน้าผู้ตายเมื่อมีชีวิตอยู่เท่านั้น เว้นสภาพศพเปลือย กรณีภาพด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทุกกลุ่มเห็นตรงกันว่า ภาพมีปัญหาเชิงจริยธรรม ด้านละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงเกียรติยศ อูจาด และให้ข้อมูลเป็นเท็จแก่สังคม ไม่ควรนำเสนอเลย กรณีภาพข่าวชุดด้านสิทธิเด็กและครอบครัว กลุ่มนักวิชาชีพส่วนใหญ่เห็นว่า ภาพมีปัญหา แต่ก็ควรนำเสนอ เพื่อเตือนใจผู้เกี่ยวข้องกับเด็ก ขณะที่กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียเห็นตรงกันว่า ภาพมีปัญหาละเมิดและซ้ำเติมบิดามารดา ไม่เกิดประโยชน์ จุดสมมูล คือ หากจำเป็นต้องนำเสนอ ควรนำเสนอเฉพาะผู้ปกครอง ไม่เน้นศพเด็ก ลักษณะอุทธรณ์ของพ่อแม่ กรณีภาพข่าวด้านสิทธิเด็ก กลุ่มวิชาชีพส่วนใหญ่เห็นแยกเป็นสองส่วน ทั้งภาพมีปัญหา และไม่มีปัญหา ควรนำเสนอ เพื่อสะท้อนโศกนาฏกรรมมนุษยชาติ แต่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นตรงกันว่า ภาพมีปัญหาละเมิดสิทธิเด็ก อูจาด และทำร้ายคุณค่าความเป็นมนุษย์ ไม่ควรนำเสนอ ไม่มีประโยชน์ต่อสาธารณะ จุดสมมูล คือ ไม่นำเสนอ กรณีภาพข่าวชุดทำแผนด้านความรุนแรงและสิทธิ กลุ่มวิชาชีพเห็นตรงกันว่า ภาพไม่มีปัญหาเชิงจริยธรรม เป็นเรื่องปกติของคดี ควรนำเสนอ ขณะที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เห็นตรงกันว่า ภาพมีปัญหาละเมิดทั้งผู้ต้องหาและผู้ถูกกระทำ เนื่องจากศาลยังไม่ได้ตัดสิน ไม่ควรนำเสนอ จุดสมมูล คือ ไม่นำเสนอ กรณีภาพข่าวเผยแพร่จากองค์กรด้านสิทธิเด็ก กลุ่มวิชาชีพเห็นแยกเป็นสองส่วนว่า ทั้งภาพมีปัญหาและไม่มีปัญหา ควรและไม่ควรนำเสนอ ในประเด็นตอกย้ำปมด้อยของเด็ก และการนำเด็กมาขาย ขณะที่กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียเห็นตรงกันว่า ภาพมีปัญหา ไม่ควรนำเสนอ จุดสมมูล คือ นำเสนอโดยไม่จำเป็นต้องมีเด็กอยู่ในภาพ ผลการวิจัยยังพบว่า ความคิดเห็นของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ แตกต่างกัน โดยกลุ่มผู้ประกอบวิชาชีพเน้นหลัก ‘หน้าที่’ (means) ส่วนกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเน้นหลัก ‘ผลกระทบ’ (ends) ทั้งนี้กลุ่มผู้ประกอบวิชาชีพบางส่วนใช้หลัก ‘ผลกระทบ’ ในบางกรณี

คำสำคัญ: จริยธรรมและกฎหมายเสนอภาพข่าว สิทธิมนุษยชนและเด็ก ความเห็น พื้ตเตอร์บ็อกซ์ ภาพข่าวอ่อนไหว

ABSTRACT

This qualitative research aimed at studying laws, international conventions, and professional code of ethics pertaining to cautions or prohibitions in publishing criminal news photos and other types of news photos. The research also studied opinions of professional journalists and different groups of stakeholders regarding criminal news photos, news photos complained via Subcommittee of Complaints Examination, National Press Council of Thailand, including ethically sensitive news photos. In-depth interviews and Potter's Box by Ralph B. Potter, Jr., Professor at Harvard Divinity School were used as the research method and tool to limit areas of questions by considering sensitive news photos as the case studies. Many laws relating to criminal news photos and other types of news photos were found in the research results. Those related laws are as follows: (1) The Universal Declaration of Human Rights, Article 19. (2) Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2550 (2007): Section 28 Section 35 Section 40 and Section 45. (3) National Human Rights Commission Act, B.E. 2542 (1999): Section 22 (4) Criminal Code: Offences of Defamation B.E. 2499 (1956), Chapter 3 determines the guiltiness in offending and libeling others in Sections 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, and 333. (5) Civil and Commercial Code: Torts B.E. 2535 (1992) Sections 420, 421, 422, and 423. (6) The Act of Establishment of Juvenile and Family Courts and Procedure for Juvenile and Family Cases, B.E.

2534 (1991) Sections 93, 98, 113, and 131. (7) Child Protection Act B.E. 2546 (1993) Sections 27 and 79. (8) Domestic Violence Victim Protection Act B.E. 2550 (2007) Section 9. (9) Consumer Protection Act B.E. 2522 (1979) Section 22 (Items 2 and 3), and Section 48. The following ethical regulations and prohibitions were also found in the research results: 1) Regulations of the National Press Council of Thailand on Professional Journalism Ethics B.E. 2541 (1998), Items 15, 17, 24, 27, 28, and 29; 2) Practices of the National Press Council of Thailand on News Report and News Photos of Sexually Abused Women and Children B.E. 2549 (2006); and Convention on the Rights of Child. The professional journalists and different groups of stakeholders hold both similar and different opinions towards criminal news photos and other types of news photos complained via Complaints Examination Subcommittee, National Press Council of Thailand; as described below. News photos which has ethical problems promoting credulity to the society and misguiding people from Buddhist beliefs. All groups agreed that these types of news photos should not be published. If necessary, informative, examining, or scientific captions are needed in place of superstition presentation. Violent and Terrifying news photo case study. All groups agreed that news photo yields negative feelings to the public and should not be published. However, among the professional journalists, they had consistent agreement that this news photo type is an unusual case, which responds to people's rights to know. Therefore, the balance to publish is to present a mosaic or long shot photo which can reduce readers' negative feeling not to feel terrified or habituated to violence. Privacy rights and salacious news photo case study. Whereas the stakeholders disagreed, the professional journalists agreed to publish because of celebrity. The balance of presenting is to show only the atmosphere of the deceased celebrity's room and his/her face when alive, but not to show naked body. Human rights problem news photo case study. Every sample group held the similar opinion that there are issues violating human dignity, degrading one's fame and honor, and giving inaccurate information to the society. In spite of teasing, should not be presented at all. Case study of a set of news photos regarding the rights of the child and family problems. Most professional journalists thought publishing these news photos is not problematic. These photos should be published. However, the stakeholder groups agreed that the photos publicity aggravates the child's tragedy to the parents. The balance of this case is, if necessary, to publish only the parent(s)'s or care taker(s)'s photos but not the child's corpse. News photo case study ethical problems of the rights of the child. Most of the professionals believed that this news photo type, both with or without ethical problems, should be published in order to reflect on humankind tragedies. The stakeholder groups provided the opposite opinion that is obscene, violates the child's rights, and harms human values, Should not be published. Case study of a set of news photos, which demonstrates the culprit's action, having ethical problems on violence and rights. The professionals agreed that this news photos set is not problematic but usual to that particular case. Thus, publishing the news photos is appropriate. However, the stakeholders believed that publishing the photos violates both the accused and the victim or the injured person, because the court has not judged the case. Thus, this news photo set should not be published. The balance is to not publish this set of news photos. News photo case study distributed from organizations which have ethical problems on the rights of the child. The professional group showed borderline opinions whether or not this news photo type is problematic and should be published, especially when considering if this case aggravates the child's self-esteem and child trafficking. The stakeholders held consistent agreement that this type of news photo is problematic, thus,

should not be published. The balance is to present by not necessarily showing the child in the photo. The research results also were found that the opinions of the professional journalists and different groups of stakeholders were different. The journalists emphasized on 'means' whereas the stakeholder groups weighed more on 'ends'. Nevertheless, some groups of the journalists considered the 'ends' principle in some cases.

Keywords: ethics and law in publishing news photo, human rights and child rights, opinions, Potter's Box, sensitive news photo

บทนำ

'ภาพข่าว' (news photo) นับเป็นส่วนสำคัญของเนื้อหา (content) นอกเหนือจากข้อความ (text) ที่หนังสือพิมพ์นำเสนอข่าวสารแก่ผู้อ่าน เพราะภาพช่วยในการสื่อความหมาย (communicated) ได้ดี ดังคำกล่าวที่ได้ยินกันมาว่า 'หนึ่งภาพดีกว่าพันคำ' แต่ภาพข่าวก็เป็นดาบสองคมไม่แตกต่างไปจากข้อความถ้าภาพนั้นหมิ่นเหม่ต่อศีลธรรมอันดีงาม หมิ่นเหม่ต่อจริยธรรมแห่งวิชาชีพ หรือละเมิดกฎหมายบ้านเมือง นับตั้งแต่ก่อตั้งสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ เพื่อควบคุมกันเองในหมู่องค์กรสมาชิก ตั้งแต่ปี 2540 ได้มีการปรับปรุงกฎข้อบังคับต่างๆ ให้เหมาะสมกับสภาวะทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงมาเป็นระยะ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่ากฎกติกาจะสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องวัดชัดเจนว่าเป็นขาวหรือดำ เมื่อภาพข่าวที่นำเสนอขึ้น ส่งผลต่อความรู้สึกของคนทั่วไป โดยเฉพาะผู้ถูกกระทบโดยตรงและญาติมิตรของผู้ตกเป็นข่าว เนื่องจากความอ่อนไหวของบุคคลที่แตกต่างกันไป รวมทั้งมุมมองระหว่างผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ซึ่งยึดหน้าที่ (means) เป็นหลัก กับประชาชนทั่วไปซึ่งยึดสิทธิส่วนบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหลัก (ends) (วิโรจน์, 2541) ก็แตกต่างกันด้วย ขณะที่กฎหมายซึ่งมีอยู่ในปัจจุบันหากมีการบังคับใช้อย่างจริงจัง รวมทั้งผู้ที่เห็นว่าถูกละเมิดมีการฟ้องร้อง ก็จะทำให้เป็นอุปสรรคสำคัญในการประกอบวิชาชีพได้ การศึกษาค้นคว้าการนำเสนอภาพข่าวที่มีความเหมาะสมหรือมีความพอดี (golden means) ในมุมมองของบุคคลต่างๆ โดยเฉพาะผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ โดยอาศัยเครื่องมือการศึกษาจากนักคิด นักวิชาการที่เคยศึกษาเกี่ยวข้องกับทฤษฎีทางจริยธรรมมาแล้ว อันเป็นระเบียบวิธีวิจัย

สำคัญ รวมทั้งการนำผลการศึกษาไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

คำถามนำวิจัย

1. กฎหมายหรือข้อห้ามที่พึงระมัดระวังเกี่ยวกับภาพข่าวอาชญากรรมและภาพข่าวอื่นๆ มีอะไรบ้าง

2. ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของกลุ่มต่างๆ มีความคิดเห็นต่อภาพข่าวอาชญากรรม และภาพข่าวอื่นๆ ที่ถูกร้องเรียนผ่านอนุกรรมการรับเรื่องราวร้องทุกข์ สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติที่น่าจะมีความขัดแย้งในประเด็นจริยธรรมอย่างไร เหมือนหรือแตกต่างกัน

3. จุดสมดุล (golden means) การนำเสนอภาพข่าวอ่อนไหวในข่าวอาชญากรรมและภาพข่าวอื่นๆ ควรเป็นอย่างไร
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากฎหมาย อนุสัญญาสากล และจรรยาบรรณ ที่เป็นข้อห้ามหรือพึงระมัดระวังในการเผยแพร่ภาพข่าวอาชญากรรมและภาพข่าวอื่น ๆ

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของกลุ่มต่างๆ ที่มีต่อภาพข่าวอาชญากรรม และภาพข่าวอื่นๆ ที่ถูกร้องเรียนผ่านอนุกรรมการรับเรื่องราวร้องทุกข์ สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ รวมทั้งภาพข่าวที่น่าจะมีความขัดแย้งในประเด็นจริยธรรม
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เข้าใจกฎหมาย อนุสัญญาสากล และจรรยาบรรณ ที่เป็นข้อห้ามหรือพึงระมัดระวังในการเผยแพร่ภาพข่าวอาชญากรรมและภาพข่าวอื่น ๆ

2. เรียนรู้ เข้าใจ และสามารถสรุปความคิดเห็นของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของกลุ่มต่างๆ ที่มีต่อภาพข่าวอาชญากรรมและภาพข่าวอื่นๆ ที่ถูกร้องเรียนผ่านอนุกรรมการรับเรื่องราวร้องทุกข์ สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ รวมทั้งภาพข่าวที่มีความขัดแย้งในประเด็นจริยธรรม อันนำไปสู่ภาคปฏิบัติของหนังสือพิมพ์

3. สามารถนำผลการศึกษาไปประมวลเสนอสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาวินิจฉัยภาพข่าวของอนุกรรมการรับเรื่องราวร้องทุกข์ และนำไปสู่การจัดทำเป็นคู่มือการตัดสินใจนำเสนอภาพข่าวในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

เลือกวิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการ (1) สัมภาษณ์เชิงลึกแบบกำหนดประเด็น โดยอาศัยเครื่องมือ Potter's Box และภาพข่าวอ่อนไหว (2) วิเคราะห์เอกสาร โดยการวิจัยใช้แหล่งข้อมูล ดังนี้ แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร

1. เอกสารสรุปข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิเสรีภาพ ขอบบังคับจริยธรรมแห่งวิชาชีพ และอนุสัญญาสากลด้านสิทธิเด็กที่ประเทศไทยให้สัตยาบัน

2. ภาพข่าวอ่อนไหว (sensitive news photo case studies) ที่นำเสนอบนหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ระหว่างปี พ.ศ. 2551-2552 โดยเฉพาะภาพข่าวอาชญากรรม และภาพข่าวอื่นๆ ที่เป็นกรณีร้องเรียนต่อสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ

แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล

1. บรรณาธิการข่าวหรือหัวหน้าข่าวหนังสือพิมพ์รายวัน ซึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจนำเสนอภาพข่าว

2. นักวิชาการนิเทศศาสตร์ นักวิชาการนิติศาสตร์ ผู้แทนหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง และองค์กรพัฒนาเอกชนและเครือข่ายภาคประชาชน ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ภาษาไทยซึ่งมีอำนาจตัดสินใจ

นำเสนอภาพข่าว (บรรณาธิการข่าวหรือหัวหน้าข่าวหน้า 1) และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง โดยสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ดังนี้

1. จากหนังสือพิมพ์ระดับชาติที่ออกฉบับละ 1 คน รวม 11 คน แบ่งเป็นกลุ่มต่างๆ ดังนี้

1.1 กลุ่มหนังสือพิมพ์ประชานิยม ได้แก่ หนังสือพิมพ์ (1) เดลินิวส์ (2) ไทยรัฐ (3) คมชัดลึก (4) บ้านเมือง (5) ข่าวสด

1.2 กลุ่มหนังสือพิมพ์ข่าวหนัก ได้แก่ หนังสือพิมพ์ (6) เอเอสทีวีผู้จัดการรายวัน (7) กรุงเทพธุรกิจ (8) มติชน (9) สยามรัฐ

1.3 กลุ่มหนังสือพิมพ์เฉพาะทาง ได้แก่ หนังสือพิมพ์ (10) สยามกีฬารายวัน (11) ดาราเดลี

2. จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้ององค์กรละ 1 คน รวม 10 คน ได้แก่

2.1 เป็นผู้แทนหน่วยงานของรัฐที่กำกับดูแล 3 คน ได้แก่ (1) สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (2) กลุ่มเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม (3) กองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและสตรี กองบัญชาการตำรวจนครบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

2.2 นักวิชาการนิเทศศาสตร์และนักวิชาการนิติศาสตร์ รวม 2 คน ได้แก่ (4) คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ (5) ศูนย์ศึกษากฎหมายและนโยบายสื่อสถาบันอิศรา

2.3 องค์กรพัฒนาเอกชน 5 คน ได้แก่ (6) สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล (7) มีเดียมอนิเตอร์ (8) สถาบันราชานุกูล (9) ศูนย์สาธารณะประโยชน์และประชาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (10) เครือข่ายครอบครัวเฝ้าระวังสร้างสรรค์สื่อ เครื่องมือการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สร้างตามแนวคิด Potter's Box ของ Ralph B. Potter, Jr. ศาสตราจารย์ประจำ Harvard Divinity School ใน 4 ประเด็นหลัก คือ นิยามปัญหา (Definitions/Facts) ทางเลือก

(Values) การตัดสินใจ (Principles) และการจงรักภักดี (Loyalties) (Potter, 2008 และ Cheeseman, 2010)

2. ภาพข่าวอ่อนไหว (sensitive news photo case studies) ที่นำเสนอบนหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ และมีประเด็นพิจารณาเชิงกฎหมายและเชิงจริยธรรม ระหว่างปี พ.ศ. 2551-2552 โดยเฉพาะภาพข่าวอาชญากรรม และภาพข่าวอื่นๆ ที่เป็นการรื้อฟื้นเรียนต่อสภากาชาดหนังสือพิมพ์แห่งชาติ

3. เอกสารสรุปข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิเสรีภาพ ข้อบังคับจริยธรรมแห่งวิชาชีพ และอนุสัญญาสากลด้านสิทธิเด็กที่ประเทศไทยให้สัตยาบัน การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. รวบรวมข้อมูลด้วยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิเสรีภาพ ข้อบังคับจริยธรรมแห่งวิชาชีพ และอนุสัญญาสากลด้านสิทธิเด็กที่ประเทศไทยให้สัตยาบัน รวมทั้งสำรวจภาพข่าวอ่อนไหวที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย ระหว่างปีพ.ศ. 2551-2552 เพื่อเป็นประเด็นพิจารณาแก่กลุ่มตัวอย่าง

2. จัดประชุมกลุ่มเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกำหนดประเด็น (Focus group) แยกตามกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มวิชาชีพ 11 คน ครั้งหนึ่ง และกลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 10 คน ครั้งที่สอง โดยใช้ภาพข่าวอ่อนไหว (Sensitive News Photo Case Studies) เป็นประเด็นพิจารณาเชิงกฎหมายและเชิงจริยธรรม ในการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้เครื่องมือสร้างตามแนวคิด Potter's Box ของ Ralph B. Potter, Jr. ศาสตราจารย์ประจำ Harvard Divinity School

3. สรุปข้อมูลจากการจัดประชุมกลุ่มลักษณะประเด็นหัวข้อ (Theme) ตามแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยค่าสถิติเชิงพรรณนา

2. การวิเคราะห์เนื้อหาในลักษณะประเด็นหัวข้อ โดยนำข้อมูลจากสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มย่อยแบบกำหนดประเด็น (focus group) มาวิเคราะห์ theme ใช้ผู้เชี่ยวชาญ 2 ท่านให้ความเห็นตรงกันก่อนจะลงตารางสรุป

ผลการวิจัย

การศึกษารูปนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยสำรวจและศึกษาพระราชบัญญัติ กฎกระทรวง ประกาศ อนุสัญญาสากล และข้อบังคับจริยธรรมแห่งวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอภาพข่าวที่มีอยู่ จากนั้นสำรวจภาพข่าวที่มีประเด็นอ่อนไหวเชิงจริยธรรมย้อนหลัง 2 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551-2552 ภาพข่าวที่มีผู้ร้องเรียนมายังสภากาชาดหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ภาพข่าวอาชญากรรม ภาพเด็กและสตรี และภาพอื่น ๆ ที่เห็นว่ามีความอ่อนไหวเชิงจริยธรรม สามารถนำมาเป็นกรณีศึกษาได้ ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (questions for focus group) และแบบวิเคราะห์ภาพข่าว (coding sheet) ที่มีประเด็นทางกฎหมายและเชิงจริยธรรม

ตอนที่ 1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอภาพข่าว

เมื่อพิจารณาประเด็นที่อาจส่งผลกระทบต่อภาพข่าว แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ (1) ส่วนที่เป็นสิทธิเสรีภาพและความคุ้มครอง (2) ส่วนที่เป็นจำกัดสิทธิในความผิดฐานหมิ่นประมาท (3) ส่วนที่เป็นการจำกัดสิทธิและสิทธิใหม่ทดแทนฐานละเมิด (4) ส่วนที่เป็นการคุ้มครองเด็กซึ่งกระทำความผิดหรือได้รับเคราะห์กรรม และคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงจากการเผยแพร่ข่าวสาร (5) ส่วนที่เป็นการคุ้มครองผู้บริโภคโดยทั่วไป และ (6) ส่วนจริยธรรมวิชาชีพ

(1) ส่วนที่เป็นสิทธิเสรีภาพและความคุ้มครอง

1.1 ปฏิญญาสากลสิทธิมนุษยชน หัวข้อ 19

1.2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 28 ที่กำหนดสิทธิเสรีภาพและความคุ้มครองบุคคลไว้ในประเด็นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิเสรีภาพที่ไม่ไปละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นหรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดี เมื่อถูกละเมิดก็สามารถฟ้องร้อง โดยรัฐต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ส่งเสริมสนับสนุน และช่วยเหลือ

1.3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 35 กำหนดการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล

1.4 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 40 กำหนดสิทธิในกระบวนการยุติธรรม

1.5 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 45 กำหนดเสรีภาพการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน รวมถึงการจำกัดเสรีภาพสื่อมวลชนจะกระทำมิได้ เว้นแต่คุ้มครองเกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว

1.6 พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 ที่กำหนดให้การกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน และมีใช่เป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาล หรือที่ศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งเด็ดขาดแล้ว ให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนฯ มีอำนาจตรวจสอบและเสนอมาตรการแก้ไข

(2) ส่วนที่เป็นการจำกัดสิทธิในความผิดฐานหมิ่นประมาท

ประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดฐานหมิ่นประมาท พ.ศ.2499 หมวด 3 ซึ่งกำหนดความผิดฐานหมิ่นประมาทผู้อื่นไว้ในมาตรา 326 327 328 329 330 331 332 และ 333

กล่าวโดยสรุป เป็นความผิดที่ทำให้ผู้อื่นเสื่อมเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง โดยมีบทลงโทษทั้งจำ ทั้งปรับ และโฆษณาแก้ข่าวในหนังสือพิมพ์ เว้นเสียแต่พิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่ถ้าวินิจฉัยว่าเป็นการใส่ความในเรื่องส่วนตัวก็ห้ามพิสูจน์ เพราะไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน

(3) ส่วนที่เป็นการจำกัดสิทธิและสิทธิใหม่ทดแทนฐานละเมิด

ความรับผิดเพื่อละเมิดตามพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ 1 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดที่ได้ตรวชำระใหม่ พ.ศ. 2535 มาตรา 420 421 422 และ 423

กล่าวโดยสรุป ทำให้ผู้อื่นเสียหาย ตั้งแต่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งโดยผิดกฎหมาย ต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน โดยเฉพาะ

มาตรา 423 ที่ข่าวหรือภาพฝ่าฝืนต่อความเป็นจริงแล้ว ทำให้เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่น

(4) ส่วนที่เป็นการคุ้มครองเด็กซึ่งกระทำความผิดหรือได้รับเคราะห์กรรม และคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงจากการเผยแพร่ข่าวสาร

4.1 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 มาตรา 93 98 113 และ 131 ห้ามบันทึกภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูป หรือบันทึกเสียง แพร่เสียงของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือโฆษณาข้อความซึ่งปรากฏในทางสอบสวนของพนักงานสอบสวนหรือในทางพิจารณาคดีของศาลที่อาจทำให้บุคคลอื่นรู้จักตัว ชื่อตัว ชื่อสกุล ของเด็กหรือเยาวชนนั้น หรือโฆษณาข้อความเปิดเผยประวัติการกระทำความผิด หรือสถานที่อยู่ สถานที่ทำงาน หรือสถานศึกษาของเด็กหรือเยาวชนนั้น เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากศาล

4.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 27 และ 79 ห้ามโฆษณาหรือเผยแพร่ทางสื่อมวลชนหรือสื่อสารสนเทศประเภทใดซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือผู้ปกครองโดยเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่จิตใจ ชื่อเสียง เกียรติคุณ หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดของเด็ก หรือเพื่อแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ

4.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 9 ห้ามโฆษณาหรือเผยแพร่ภาพ เรื่องราว หรือข้อมูลใด ๆ เมื่อมีการแจ้งหรือร้องทุกข์แล้ว

(5) ส่วนที่เป็นการคุ้มครองผู้บริโภคโดยทั่วไป

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 22 (2) (3) และมาตรา 48 ซึ่งห้ามใช้โฆษณาที่มีข้อความอันไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคหรือเป็นข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม อันได้แก่ข้อความที่เป็นการสนับสนุนโดยตรงหรือโดยอ้อมให้มีการกระทำความผิดกฎหมายหรือศีลธรรม หรือนำไปสู่ความเสื่อมเสียในวัฒนธรรมของชาติ และข้อความที่จะทำให้เกิดความแตกแยกหรือเสื่อมเสียความสามัคคีในหมู่ประชาชน

(6) ส่วนที่เกี่ยวกับจริยธรรมวิชาชีพ

องค์กรวิชาชีพโดยสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ได้ออกข้อบังคับและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

1. ข้อบังคับสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2541

ข้อ 15 ในการเสนอข่าวหรือภาพใด ๆ หนังสือพิมพ์ต้องคำนึงมิให้ล่วงละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลที่ตกเป็นข่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องให้ความคุ้มครองอย่างเคร่งครัดต่อสิทธิมนุษยชนของเด็ก สตรีและผู้ด้อยโอกาส ในการเสนอข่าวตามวรรคแรกต้องไม่เป็นการซ้ำเติมความทุกข์หรือโศกนาฏกรรมอันเกิดแก่เด็ก สตรี และผู้ด้อยโอกาสนั้น ไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง

ข้อ 17 หนังสือพิมพ์จะต้องไม่เสนอภาพข่าวที่อุจาดลามกอนาจาร หรือนาหวาดเสียวโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของสาธารณชนอย่างถ่วงน้ำหนัก ข้อ 24 การเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ พึงตระหนักถึงความสำคัญของข่าวต่อสาธารณชนและไม่เสนอข่าวในทำนองชวนเชื่อในเรื่องที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ข้อ 27 หนังสือพิมพ์ พึงละเว้นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลเว้นแต่กรณีเพื่อประโยชน์สาธารณะ ข้อ 28 หนังสือพิมพ์ พึงใช้ความระมัดระวังอย่างรอบคอบ ให้ประกาศโฆษณาทั้งหลายอยู่ภายในขอบเขตของศีลธรรมและวัฒนธรรม หนังสือพิมพ์พึงระมัดระวังที่จะไม่เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ประกาศโฆษณาที่น่าสงสัยว่าจะเป็นภัยแก่สังคมหรือสาธารณชน ข้อ 29 หนังสือพิมพ์ พึงหลีกเลี่ยงการเผยแพร่ประกาศโฆษณาที่มีเหตุให้น่าเชื่อว่าเจ้าของประกาศโฆษณานั้น เจตนาจะทำให้ผู้อ่านหลงเชื่อในสิ่งซึ่งมลาย

2. แนวปฏิบัติสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ เรื่องการเสนอข่าวและภาพข่าวผู้หญิงและเด็กถูกละเมิดทางเพศ พ.ศ. 2549

ข้อ 1 การนำเสนอข่าวผู้หญิงและเด็กถูกละเมิดทางเพศ

1.1 หนังสือพิมพ์ต้องไม่ลงตีพิมพ์ชื่อ ชื่อสกุล หรือตำบลที่อยู่ ของผู้หญิงและเด็กที่ถูกละเมิดทางเพศ รวมทั้งชื่อ ชื่อสกุล และตำบลที่อยู่ ของญาติของผู้เสียหายไม่ว่ากรณีใด ๆ หรือสิ่งที่ทำให้รู้หรือสามารถรู้ได้ว่าผู้หญิงและเด็กที่ถูกละเมิดทางเพศเป็นใคร

1.2 ในกรณีที่ผู้หญิงและเด็กที่ถูกละเมิดทางเพศได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต ต้องไม่เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เสียชีวิต ซึ่งจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่จิตใจ ชื่อเสียง เกียรติคุณหรือสิทธิประโยชน์อื่นใดของครอบครัวผู้เสียชีวิต หรือเพื่อแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ

1.3 การพาดหัวข่าว โปรมข่าว หรือการนำเสนอรายละเอียดของเนื้อหาข่าวผู้หญิงและเด็กที่ถูกละเมิดทางเพศ จะต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง ทั้งในแง่การใช้ภาษาและการคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน และไม่ตอกย้ำให้เกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับทัศนคติเรื่องเพศอันเนื่องมาจากการละเมิดทางเพศนั้น

ข้อ 2 การนำเสนอภาพข่าวผู้หญิงและเด็กถูกละเมิดทางเพศ

2.1 หนังสือพิมพ์ต้องไม่ลงตีพิมพ์ภาพข่าวของผู้หญิงและเด็กที่ถูกละเมิดทางเพศ ไม่ว่ากรณีใด ๆ และไม่ว่าผู้ถูกละเมิดทางเพศนั้น จะเสียชีวิตหรือไม่ก็ตาม

2.2 ในกรณีที่ผู้หญิงและเด็กที่ถูกละเมิดทางเพศ ได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต หนังสือพิมพ์อาจลงตีพิมพ์ภาพหน้าตรงของผู้เสียชีวิตขณะมีชีวิตได้ ทั้งนี้ต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่จิตใจ ชื่อเสียง เกียรติคุณหรือสิทธิประโยชน์อื่นใด ของครอบครัวผู้เสียชีวิต หรือเพื่อแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ

3. พันธสัญญาระหว่างประเทศอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child)

ระบุรายละเอียดของสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ไว้ว่าทุกประเทศต้องรับประกันเด็กในประเทศของตนได้แก่ สิทธิที่จะมีชีวิตรอด สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครอง และสิทธิในการมีส่วนร่วม สัตยาบัน

ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาฉบับนี้เมื่อปีพ.ศ. 2535 ซึ่งมีรายละเอียดสำคัญที่เกี่ยวข้องสรุปได้ ดังนี้

1. ในการกระทำทั้งปวงที่เกี่ยวกับเด็ก ไม่ว่าจะกระทำโดยสถาบันสังคมสงเคราะห์ของรัฐหรือเอกชน ศาลยุติธรรม หน่วยงานฝ่ายบริหาร หรือองค์กรนิติ-

บัญญัติ ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นลำดับแรก

2. เด็กจะไม่ถูกแทรกแซงโดยผลการ หรือโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายในความเป็นส่วนตัว ครอบครัว บ้าน หรือหนังสือโต้ตอบ รวมทั้งจะไม่ถูกระงับโดยมิชอบต่อเกียรติและชื่อเสียง และเด็กมีสิทธิได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายจากการแทรกแซงหรือการกระทำดังกล่าว

ตอนที่ 2 การประชุมกลุ่มย่อยสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกำหนดประเด็น กลุ่มนักวิชาชีพ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิของสภากาชาดไทยแห่งประเทศไทย

1. 'หลังจริง' ภาพข่าวมีปัญหาก็ควรเสนอ

1.1 ประเด็นพิจารณา

ทั้งสายวิชาการและวิชาชีพเห็นตรงกันว่าปัญหาเชิงจริยธรรม เพราะทำให้สังคมมองว่า มอมเมาประชาชน เป็นอวิชชา ทำให้คนเชื่อศาสนาในทางที่ผิด คำบรรยายได้ภาพยังส่งเสริมความเชื่อที่เป็นไปไม่ได้ ส่งเสริมความเชื่อที่ไม่ต้องมีเหตุผล มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่รอบดลิตกัย เป็นพุทธพาณิชย์ เพราะมีวัตถุประสงค์เพื่อขายวัตถุมงคล ไม่ใช่กิจของสงฆ์ และยังทำให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบในเด็กอีกด้วย

กระนั้น สายวิชาชีพส่วนหนึ่งเห็นว่า เป็นหน้าที่ จึงควรนำเสนอเพื่อให้ประชาชนเห็นภาพและวินิจฉัยเอาเอง และเพื่อให้เกิดการพิสูจน์ว่าเป็นความจริงหรือของปลอม ใครหลอกใคร แต่มีเงื่อนไขว่า ต้องเปลี่ยนคำบรรยายได้ภาพไม่ให้ส่งเสริมความเชื่อตามภาพ

ส่วนสายวิชาการเห็นว่าไม่ควรนำเสนอเลย ถ้านำเสนอ ก็ต้องอธิบายภาพเพื่อเตือนสังคม

ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า ถ้ามีการนำเสนอ สามารถหลีกเลี่ยงได้ด้วยการบรรยายได้ภาพว่าไม่ใช่วิถีพุทธ เป็นเรื่องนอกคำสอน

1.2 สรุป

เป็นภาพที่อาจนำเสนอได้ ประเด็นจึงอยู่ที่ได้ภาพว่าจะอธิบายอย่างไร อันไม่เป็นการส่งเสริมความมั่งคั่ง และผิดไปจากหลักศาสนา

2. 'สลายมือ' ภาพข่าวมีปัญหาก็ไม่ควร

2.1 ประเด็นพิจารณา

สายวิชาชีพ สายวิชาการ หน่วยงานของรัฐ และเครือข่ายภาคประชาชน เห็นตรงกันว่าปัญหา เพราะนอกจากความรุนแรงและหวาดเสียว ยังอาจสร้างความรู้สึกโกรธแค้นอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม สายวิชาชีพเห็นตรงกันว่าควรนำเสนอ เพราะไม่ใช่เหตุการณ์ปกติธรรมดา แม้อาจจะทำให้ผู้คนเกิดความรู้สึกโกรธแค้น แต่อีกด้านหนึ่งก็อาจช่วยให้คนยับยั้งชั่งใจในการปะทะกันหรือร่วมชุมนุม ส่วนเจ้าหน้าที่ก็จะระมัดระวังในการสลายการชุมนุม การไม่นำเสนอ ไม่อาจทำได้ เพราะเป็นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ทางการเมืองใหญ่ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้อ่านได้เข้าถึงภาพความเป็นจริง (Truth) ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยการนำเสนอ ควรบังตา (mosaic sensor) บริเวณที่เป็นเลือดและช่วงขาที่ขาดให้เบาลง และไม่ควรอธิบายภาพให้ดูเด็ด

ตรงกันข้ามกับสายวิชาการ หน่วยงานของรัฐ และเครือข่ายภาคประชาชน มีทั้งที่เห็นด้วยกับสายวิชาชีพและเห็นต่าง กลุ่มที่เห็นด้วยให้เหตุผลว่าประชาชนได้เห็นข้อเท็จจริง ได้รับรู้ ได้เข้าถึงความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคม (Right to know) เป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์ กลุ่มที่เห็นว่าการไม่นำเสนอจะเป็นผลดีมากกว่า แม้เมื่อเสนอแล้วจะเป็นการเตือนสติ แต่ถ้าผู้อ่านที่อยู่กลุ่มเดียวกับผู้บาดเจ็บ ซึ่งถูกกระทำ จะรู้สึกว่าการทำกับพวกเขาได้อย่างไร เป็นการยั่วให้เกิดการต่อสู้ด้วยความโกรธแค้น ขณะที่ผู้อ่านฝ่ายตรงข้าม อาจเกิดความสะใจ เพราะคิดว่าเป็นธรรม

ผู้เชี่ยวชาญสายวิชาชีพเห็นว่าแม้เป็นภาพหวาดเสียว แต่ก็ความจริง ซึ่งอาจต้องยอมเจ็บปวดขณะที่ผู้เชี่ยวชาญสายวิชาการเสนอแนะทางออกในการลดความรู้สึกด้วยการปกปิดหรือบังตา

2.2 สรุป

เป็นภาพที่อาจนำเสนอได้โดยการปกปิดส่วนที่หวาดเสียว และการอธิบายภาพที่ไม่ตอกย้ำความรุนแรง

3. ภาพข่าว ‘ฆ่าตัวตาย’ ลงหรือไม่...ก้ำกึ่ง

3.1 ประเด็นพิจารณา

สายวิชาชีพ สายวิชาการ หน่วยงานของรัฐ และเครือข่ายภาคประชาชน เห็นตรงกันว่าเป็นภาพที่มีปัญหาเชิงจริยธรรม ในประเด็นละเมิดสิทธิส่วนบุคคล (Right to privacy) โดยสายวิชาการ มีความเห็นเพิ่มเติมว่า ส่งผลต่อชื่อเสียงเกียรติภูมิของผู้ตาย ยังให้ความรู้สึกอูจาด ขณะที่สายวิชาชีพเห็นว่า แม้จะมีการบังตา ก็ยังน้อยไป

อย่างไรก็ตาม สายวิชาชีพโดยส่วนใหญ่เห็นว่า ควรนำเสนอ เหตุผลเพราะว่าเป็นบุคคลสาธารณะที่มีชื่อเสียงจากต่างประเทศ ซึ่งมาเสียชีวิตในเมืองไทย แต่ควรบังตาให้เข้มมากกว่านี้ ขณะที่สายวิชาการ หน่วยงานของรัฐ และเครือข่ายภาคประชาชน เห็นว่า ควรหลีกเลี่ยงด้วยการลงภาพหน้าของผู้ตายขณะมีชีวิตอยู่ เพียงแค่ภาพสถานที่ที่ก่อแล้ว

ผู้เชี่ยวชาญสายวิชาชีพมีความเห็นว่า เป็นเรื่องที่คนอยากรู้เหตุแห่งการเสียชีวิตที่ไม่ปกติของดาราที่มีชื่อเสียง แต่ควรบังตาให้เข้มกว่านี้ ขณะที่ผู้เชี่ยวชาญสายวิชาการเห็นว่า แม้เป็นบุคคลสาธารณะ (public figure) แต่เป็นการอ้างพร้าเพื่อ เพราะเรื่องบางอย่างที่ไม่เหมาะสมก็ไม่ควรนำเสนอ กรณีนี้ ถ้าจำเป็นต้องลงควรบังตาให้มากกว่านี้

3.2 สรุป

เป็นภาพที่มีปัญหาเชิงจริยธรรม ควรนำเสนอหรือไม่ เป็นเรื่องก้ำกึ่ง แต่เมื่อต้องนำเสนอ เห็นตรงกันว่าควรบังตาให้เข้มกว่านี้

4. ‘โศกโศก’ ภาพข่าวมีปัญหา ประเด็นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

4.1 ประเด็นพิจารณา

สายวิชาชีพ สายวิชาการ หน่วยงานของรัฐ และเครือข่ายภาคประชาชน เห็นตรงกันว่าเป็นภาพที่มีปัญหาเชิงจริยธรรม อีกทั้งเป็นภาพที่ถูกนำมาตัดต่อล้อเลียน ซึ่งนอกจากละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แล้วยังให้ข้อมูลที่เป็นเท็จแก่สังคม ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงเกียรติยศแก่บุคคลในภาพ โดยเห็นตรงกันหมดว่าไม่ควรนำเสนอ แม้ไม่เป็นความจริง แต่ก็ทำให้เสื่อมเสีย โดยเฉพาะกับบุคคลที่เคยเป็นผู้บริหารประเทศ จึงไม่สมควรอย่างยิ่งในการนำเสนอต่อสื่อสาธารณะ และยังหมิ่นเหม่ต่อกฎหมายในประเด็นละเมิดอีกด้วย

ผู้เชี่ยวชาญในสายวิชาชีพ ตั้งข้อสังเกตว่า แสดงไปทางตลกโปกฮา มากกว่าจะจริงจัง แต่อาจหยอกแรงไป โดยผู้เชี่ยวชาญสายวิชาการเห็นว่า ไม่เกิดประโยชน์ใด ๆ แก่ผู้อ่าน นอกจากความสะใจของบางคน ซึ่งไม่น่าจะเกิดขึ้น ขัดต่อศีลธรรม ประการสำคัญ ยังเป็นการทำลายสถาบันวิชาชีพของหนังสือพิมพ์ เพราะหนังสือพิมพ์มีจริยธรรมเขียนไว้ว่า “อะไรควรนำเสนอ” จึงเกินเลยไปกว่าการตลก

4.2 สรุป

เป็นภาพที่ไม่ควรนำเสนอเลย มีปัญหาทางจริยธรรม และการนำเสนอยังหมิ่นเหม่ต่อกฎหมายด้วย

5. ภาพข่าวชุด เด็กฆ่าตัวตาย...การลอกเลียนแบบ

5.1 ประเด็นพิจารณา

สายวิชาชีพโดยส่วนใหญ่เห็นว่าภาพข่าวเหล่านี้ไม่มีปัญหา มีส่วนน้อยที่เห็นว่าไม่ประเสริฐเด็ก ขณะที่สายวิชาการ หน่วยงานของรัฐ และเครือข่ายภาคประชาชนเห็นตรงกันว่ามีปัญหาละเมิดสิทธิความเป็นมนุษย์ (human rights) แม้เด็กเสียชีวิตไปแล้ว ก็ควรให้ความเคารพ และยังเป็นการซ้ำเติมโศกนาฏกรรมของพ่อแม่

ควรนำเสนอหรือไม่นั้น สายวิชาชีพเห็นตรงกันว่าสมควร แม้อาจถูกมองว่าเป็นการซ้ำเติม แต่ก็ช่วยสะท้อนอารมณ์ความสูญเสีย อันจะเป็นอุทาหรณ์ให้บิดามารดาระมัดระวังและใส่ใจเด็ก

ผู้เชี่ยวชาญสายวิชาชีพเห็นว่ารับได้ ถ้าเน้นไปที่อุทาหรณ์ของพ่อแม่ ขณะที่ผู้เชี่ยวชาญสายวิชาการเตือนให้ระวังเรื่องสิทธิเด็ก (child rights) ไม่ว่าภาพหรือข่าว และควรสร้างสรรค์ เพื่อป้องกันการเลียนแบบ เพราะเด็กอ่อนไหว

5.2 สรุป

การนำเสนอ ควรให้ความระมัดระวังด้านสิทธิเด็กและการลอกเลียนแบบ

6. ภาพข่าวชุด ฆ่าหั่นศพ... ภาพอ่อนไหว

6.1 ประเด็นพิจารณา

สายวิชาชีพส่วนใหญ่เห็นว่ามีปัญหา เพราะเป็นภาพหวาดเสียว ขณะที่สายวิชาการ หน่วยงานของรัฐ และเครือข่ายภาคประชาชน เห็นตรงกันว่ามีปัญหาเห็นการก่ออาชญากรรมที่ทวีปตรุนแรง และละเมิดสิทธิครอบครัว

แต่สายวิชาชีพเห็นตรงกันว่าควรนำเสนอ เพื่อเป็นเบาะแสของคดีให้ประชาชนรับทราบและติดตามตรงข้ามกับสายวิชาการ ที่เห็นตรงกันว่าไม่ควรนำเสนอ

ผู้เชี่ยวชาญสายวิชาชีพให้ความเห็นว่าไม่ได้เกิดความรู้สึกว่าเด็กถูกหั่นศพ แต่ภาพที่เห็นแต่ศีรษะเด็กไม่เหมาะสม ควรบังตาให้เข้มกว่านี้ ขณะที่ผู้เชี่ยวชาญสายวิชาการเห็นว่าไม่ควรนำเสนอ เพราะเป็นเรื่องน่าหวาดเสียว

6.2 สรุป

เป็นภาพที่อ่อนไหวต่อการละเมิดสิทธิเด็ก ควรหลีกเลี่ยงหรือบังตาให้เข้มกว่านี้

7. 'ทำแผนโหด' ภาพข่าวทำให้ 'เอาอย่าง' หรือไม่

7.1 ประเด็นพิจารณา

สายวิชาชีพเห็นตรงกันว่าไม่มีปัญหา เป็นเรื่องปกติที่มีการทำแผนประกอบรับคำสารภาพ เพียงแต่เรื่องนี้เป็นคดีใหญ่ ขณะที่สายวิชาการ หน่วยงานของรัฐ และเครือข่ายภาคประชาชน เห็นตรงกันว่ามีปัญหานำไปสู่การลอกเลียนแบบ ต่างประเทศจะเห็นว่าประเทศไทยไม่ปลอดภัย อีกทั้งสื่อมวลชนไม่จำเป็นต้องเป็นเครื่องมือนำเสนอการทำแผนประกอบรับคำสารภาพ เป็นหน้าที่ของตำรวจ ประการสำคัญ ภาพนี้จะละเมิดทั้งผู้ต้องหาและผู้ถูกกระทำ เพราะศาลยังไม่ได้ตัดสิน

ผู้เชี่ยวชาญสายวิชาชีพเห็นว่าเป็นเรื่องปกติของการทำแผนและยังถูกต้องตามหลักวิชาชีพ ในขณะที่ผู้เชี่ยวชาญสายวิชาการไม่เห็นด้วย เพราะเป็นวิธีปฏิบัติที่เอาเปรียบผู้ถูกกล่าวหา ขัดต่อหลักการที่ว่าก่อนการพิพากษาถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

7.2 สรุป

เป็นความเห็นที่แย้งกันสองด้าน โดยภาพข่าวดังกล่าว เป็นเรื่องที่มีการนำเสนอกันมานานแล้ว

8. ภาพข่าว 'เร่งฝัง' ฝรั่งส่ง ไทยลงต่อ

8.1 ประเด็นพิจารณา

สายวิชาชีพส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีปัญหา เพราะกระทบต่อจิตใจคนทั่วไปที่มองชีวิตเป็นเศษมนุษย์ ขณะที่สายวิชาการ หน่วยงานของรัฐ และเครือข่ายภาคประชาชนเห็นตรงกันว่าละเมิดสิทธิความเป็นมนุษย์ อนาคต และดูแลเหมือนไม่ใช่คน กระนั้น สายวิชาชีพส่วนใหญ่ก็ยังเห็นสมควรให้นำเสนอ เพราะเป็นภาพที่สะท้อนโศกนาฏกรรมของมนุษยชาติ เป็นการแสดงให้เห็นถึง

เห็นถึงความลำบากในการเก็บศพ และการให้ความช่วยเหลือที่ลำบากยากเย็น โดยสายวิชาการ ๗ เห็นว่าไม่ควรนำเสนอเลย

ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามองได้หลายมุม เป็นความจริงที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ สะท้อนมหันตภัยธรรมชาติที่เกิดกับมนุษย์ แต่อีกมุมหนึ่งคือศพ ซึ่งต้องกำจัดกันด้วยวิธีนี้เลยหรือ อย่างไรก็ตาม ก็ยังเห็นว่าไม่เหมาะสมเมื่อต้องลง ควรมีการบังตาให้มากกว่านี้

8.2 สรุป

นับเป็นภาพที่น่าสนใจในเชิงจริยธรรม เพราะต่างมุมมองอย่างเห็นได้ชัด ภาพมีความเป็นข่าว (pictorial) ค่อนข้างสูง บ่งบอกถึงความเสียหายของมนุษยชาติ แต่อีกมุมหนึ่งก็เป็นเหตุผลที่ไม่อาจปฏิเสธได้ ประเด็นก็คือถ้ามีภาพให้เลือกมากกว่านี้ และไม่อุจาดขนาดนี้ โดยเฉพาะภาพที่ไม่ใช่ศพเด็กเช่นนี้ ก็อาจนำเสนอได้

9. 'ยิ้มสวยด้วยแพทย์' ภาพข่าวจากองค์กร ตอกย้ำปมด้อย

9.1 ประเด็นพิจารณา

ภาพข่าวนี้ องค์กรพัฒนาเอกชนเป็นผู้ส่งไปยังหนังสือพิมพ์ การพิจารณาลงเผยแพร่เป็นดุลพินิจของหัวหน้าหรือบรรณาธิการข่าว ซึ่งสายวิชาชีพมีความเห็นก้ำกึ่งในประเด็นตอกย้ำปมด้อยของเด็ก และประเด็นสร้างภาพลักษณ์จากภาพพิการของเด็ก ขณะที่สายวิชาการ หน่วยงานของรัฐ และเครือข่ายภาคประชาชน เห็นตรงกันว่ามีปัญหา แม้ไม่ระบุชื่อและนามสกุลของเด็กก็ตาม ในขณะที่สื่อเองก็ตกเป็นเครื่องมือ

ควรนำเสนอหรือไม่ นั่น สายวิชาชีพก็มีความเห็นก้ำกึ่ง เพราะมองเห็นประโยชน์จากการช่วยเหลือเด็ก ขณะที่สายวิชาการ หน่วยงานของรัฐ และเครือข่ายภาคประชาชน ให้เหตุผลในการไม่นำเสนอว่าความพิการของเด็กเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อน ซึ่งต่างประเทศให้ความคุ้มครองและจะไม่เปิดเผยข้อมูลโดยไม่ได้รับการยินยอมจากบิดามารดา และมีการพิจารณาด้วยว่าการยินยอมหรือไม่ยินยอมจะส่งผลกระทบต่ออนาคตของเด็ก กรณีนี้ เด็กถูกนำมาใช้ประโยชน์ทางธุรกิจ แม้ไม่ถือว่าเป็นการละเมิด แต่ก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าการละเมิดสิทธิของเด็ก

ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีเด็กในภาพ โดยเฉพาะเมื่อเห็นเด็กปากแหว่ง

9.2 สรุป

เป็นภาพข่าวขององค์กรเอกชนที่สามารถเผยแพร่การช่วยเหลือเด็กปากแหว่งได้โดยไม่จำเป็นต้องมีเด็กอยู่ในภาพ อย่างไรก็ตาม สำหรับสื่อตัดสินใจได้อย่างเดียวคือลงหรือไม่ลงเท่านั้น

สรุปและวิจารณ์ผล

ทุกภาพข่าวที่นำมาเป็นตัวอย่างในแต่ละด้านเนื่องจากเป็นภาพที่ผ่านการคัดเลือกมาแล้วว่ามีแนวโน้มเป็นภาพอ่อนไหว ด้วยเหตุนี้ จึงมีความเห็นของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกันมีนัยสำคัญ สรุปได้ดังนี้

1. สายวิชาชีพ

กลุ่มสายวิชาชีพอาศัยการตัดสินใจจากแนวคิดเน้นหน้าที่ (means) กลุ่มนี้มีความเห็นหลากหลาย ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ความสำคัญของเหตุการณ์หรือสถานการณ์ อันจะเป็นเหตุผลสำคัญในการพิจารณาลง แม้ภาพข่าวนั้นค่อนข้างอ่อนไหวก็ตาม

1.2 รองลงมาเป็นเรื่องราวในภาพ ทั้งประเด็นทางกฎหมาย และประเด็นทางจริยธรรม

2. สายวิชาการ หน่วยงานของรัฐ และเครือข่ายภาคประชาชน

กลุ่มสายวิชาการ หน่วยงานของรัฐ และเครือข่ายภาคประชาชน อาศัยการตัดสินใจจากแนวคิดเน้นผลกระทบ (Ends) กลุ่มนี้เห็นตรงกันทุกภาพว่ามีปัญหา และทุกภาพไม่ควรนำลง โดยบางภาพที่ถ้ามีการนำลง ควรดำเนินการ ดังนี้

2.1 มีการบังคับให้เข้มกว่านี้

2.2 หลีกเลี่ยงการลงภาพผู้ตายในท่าทางที่ไม่เหมาะสมด้วยการนำภาพขณะมีชีวิตอยู่มาลง ประกอบกับสถานที่ที่เสียชีวิต

3. ผู้เชี่ยวชาญ

แม้ส่วนใหญ่มีความเห็นไปในทางวิชาชีพ แต่ก็มีส่วนเสนอให้ลดความรุนแรง หวาดเสียว และอุจาด ด้วยวิธีการบังคับให้เข้ม

ถกแถลง: กฎหมายและจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอภาพข่าว

William A. Hatchten กล่าวไว้ว่า เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ไม่ยิ่งใหญ่หรือยิ่งหย่อนไปกว่าเสรีภาพของประชาชนทุกคน (วรวิทย์, 2538) เสรีภาพของหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนได้รับความคุ้มครองและรับรองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 45 46 47 และ 48 แต่เสรีภาพไม่ใช่เป็นเสรีภาพสมบูรณ์ ถูกจำกัดไว้ด้วยกฎหมายหลายฉบับ ดังผลวิจัยข้างต้น ที่ผ่านมาหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอาจให้ความสำคัญกฎหมายบางฉบับที่ตอบสนองเสรีภาพ (Freedom) และสิทธิที่จะรู้ (Right to know) เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 45 ประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยความรับผิดชอบหมิ่นประมาท ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยความรับผิดชอบละเมิด แต่อาจจะเลย ไม่ให้ความสนใจ หรือลืมนำถึงกฎหมายบางฉบับ อันเนื่องมาจากเน้นปฏิบัติหน้าที่จนเกิดความเคยชิน อาทิ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 93 98 113 และ 131 ซึ่งห้ามบันทึกภาพแพร่ภาพ เสียงของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด หรือโฆษณาข้อความซึ่งปรากฏในทางสอบสวนของพนักงานสอบสวนหรือในทางพิจารณาคดีของศาลที่อาจทำให้บุคคลอื่นรู้จักตัวเด็ก หรือโฆษณาข้อความเปิดเผยประวัติการกระทำความผิด หรือสถานที่อยู่ สถานที่ทำงาน หรือสถานศึกษาของเด็กหรือเยาวชนนั้น เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากศาล

อีกทั้ง พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 27 และ 79 ซึ่งห้ามโฆษณาหรือเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือผู้ปกครองโดยเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่จิตใจ ชื่อเสียง เกียรติคุณ หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดของเด็ก หรือเพื่อแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเอง หรือผู้อื่นโดยมิชอบ รวมทั้ง พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 9 ซึ่งห้ามโฆษณาหรือเผยแพร่ภาพ เรื่องราว หรือข้อมูลใด ๆ เมื่อมีการแจ้งหรือร้องทุกข์แล้ว

บางครั้งจึงพบเห็นความหมิ่นเหม่เชิงจริยธรรม และการละเมิดทางกฎหมายที่ปรากฏในเนื้อหาของหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชน ดังที่ซูซีฟ ปิณฑะสิริ ระบุว่า การนำเสนอข่าวที่ถูกต้อง ไม่เกินความจริง และไม่ละเมิดขอบเขตความเป็นส่วนตัวของบุคคล (ซูซีฟ, 2525) แบล็กสโตนระบุไว้ชัดเจนว่า 'เจตนาของบุคคลยังเป็นเสรี แต่การใช้เจตนาอันเป็นเสรีไปในทางที่ผิดเท่านั้นที่จะต้องระบอบโทษทางกฎหมาย' (วรวิทย์, 2538) ดังนั้น ความสำคัญจึงอยู่ที่ว่า หนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนจำเป็นต้องให้ความสำคัญและความใส่ใจข้อกฎหมายข้างต้นมากกว่าที่เป็นอยู่

ยิ่งกว่านั้นการปฏิบัติในจริยธรรมแห่งวิชาชีพ และการตรวจสอบการทำหน้าที่กันเองย่อมทำให้รอดพ้นจากการฟ้องร้องที่ละเมิด หรือเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลรักษากฎหมายมาพิจารณาเอาผิดได้ การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม จากการใช้เสรีภาพอันเป็นการส่งเสริมและดำรงให้วิชาชีพหนังสือพิมพ์ วารสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชนได้รับความเชื่อมั่นและศรัทธาจากประชาชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของวิชาชีพ ดังที่เดนิส แมคเควล (McQuail, 1983) ระบุว่า สื่อจะต้องมีเสรีภาพภายใต้การควบคุมตัวเอง และสื่อจะต้องปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพ

'ภาพข่าว' (photojournalism, news photo) นับเป็นส่วนสำคัญของ 'เนื้อหา' หรือ 'ข้อความ' (content) ตามภาษากฎหมาย นอกเหนือจากตัวอักษร (text) ที่หนังสือพิมพ์นำเสนอเป็นข้อมูลข่าวสารแก่ผู้อ่าน เพราะภาพช่วยในการสื่อความหมาย (communicated) ได้ดี ดังคำกล่าวที่ว่า 'หนึ่งภาพดีกว่าพันคำ' แต่ภาพข่าวก็มีปัญหาให้ถูกกล่าวถึงไม่แตกต่างกันไปจาก 'หัวข่าว' (headline) ซึ่งบางครั้งอาจถูกดำเนินจากผู้อ่าน หรือนักวิชาการ หรือบุคคลในหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องถึงการอันควรไม่ควรเผยแพร่ในแง่มุมต่าง ๆ อาทิ อุจาด หวาดเสียว ลามก อนาจาร ละเมิดสิทธิเด็กหรือสตรี ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไปจนถึงการซ้ำเติมความเศร้าโศก

เมื่อพิจารณาด้วยมิติทางจริยธรรม ประเด็นที่ถกเถียงกันค่อนข้างมากก็คือ แค่ไหนและอย่างไรจึงจะไม่ขัดแย้งหรือคนทั่วไปรับได้

ในความคิดที่หลากหลายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อาจสรุปมุมมองได้ ดังนี้

1. ผู้ปฏิบัติงาน

1.1 ภาพเป็นข้อเท็จจริง (Facts) ได้มาอย่างไร ก็ควรนำเสนอไปอย่างนั้น

1.2 การนำเสนอโดยไม่บังตา จะช่วยให้ผู้อ่านเห็นตามข้อเท็จจริง

1.3 สื่อหนังสือพิมพ์เป็นธุรกิจ ย่อมหนีไม่พ้นการแข่งขัน เพราะ (1) ถ้าได้ภาพเหตุการณ์เดียวกัน ผู้ถ่ายภาพที่ได้มุกกล้อง ฉาก และองค์ประกอบภาพ ที่ดีกว่าคู่แข่ง จึง 'ต้อง' หรือ 'ควร' นำเสนอ (2) ถ้าได้ภาพสำคัญนั้นเพียงคนเดียว (Exclusive) ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน ย่อมต้องนำเสนอ (3) การไม่นำเสนออาจมีปัญหาและต้องอธิบายเหตุผลการทำงานกับเจ้าของหนังสือพิมพ์ หรือบรรณาธิการ

2. ผู้ประกอบธุรกิจสื่อ (องค์กรสื่อ)

ความรับผิดชอบหลัก คือผลประโยชน์ประกอบการ ดังนั้น ดีที่สุดคือได้ทั้งเงินและกล้อง (ชื่อเสียง) แต่ข้อเท็จจริงบางครั้งการดำเนินงานเดินสวนทางกัน

3. ผู้รักษากฎหมาย

แม้มีความเห็นเป็นส่วนตัวว่า ภาพข่าวใดภาพข่าวหนึ่งเข้าข่ายละเมิด ซึ่งอาจเอาผิดทางกฎหมายได้ แต่ก็ยังไม่ปรากฏชัดว่ามีคดีที่ผู้รักษากฎหมายลุกขึ้นมาดำเนินการเองโดยไม่มีเจ้าทุกข์กล่าวโทษ อันนับเป็นโชคดียิ่งของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์

4. ในมุมมองของผู้ดูแลงานด้านวัฒนธรรม

เมื่อยึดมั่นในหลักการ/จริยธรรม ภาพข่าวที่เพียงดูอ่อนไหวก็ไม่สมควรนำเสนอแล้ว

5. องค์กรด้านสิทธิมนุษยชน และองค์กรพัฒนาเอกชน

อาจไม่แตกต่างไปจากผู้กำกับดูแลงานด้านวัฒนธรรม โดยเน้นไปที่สิทธิเด็กและสตรี และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

6. นักวิชาการนิเทศศาสตร์

เป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่ใช้สองมุมมอง เพราะเป็นผู้ผลิตนักนิเทศศาสตร์ออกมาประกอบวิชาชีพ ขณะเดียวกันก็ต้องให้มุมมองที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม อย่างไรก็ตาม แนวคิดทฤษฎีคือธงของนักวิชาการสำหรับใช้ในการวัดและอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้น

7. ผู้ตกเป็นข่าว (หรือเหยื่อข่าว)

น้อยรายในเมืองไทยที่เมื่อเห็นว่าตนในฐานะผู้ตกเป็นข่าว หรือญาติพี่น้องของผู้ตกเป็นข่าว โดยเฉพาะผู้ที่เสียชีวิต จะลุกขึ้นมาฟ้องร้องว่าถูกละเมิดลักษณะวัฒนธรรมนี้มีมานาน ดังภาษิตโบราณที่กล่าวว่า ‘กินขี้หมาดีกว่าคำความ’

8. ประชาชนทั่วไปผู้รับข่าวสาร

8.1 น้อยรายอีกเช่นกันที่ เมื่อเห็นว่าภาพข่าวได้อ่อนไหว หรือหมิ่นเหม่ศีลธรรมอันดีงาม แล้วมีการเรียกร้องต่อสาธารณะ หรือต่อวิชาชีพนั้น

8.2 มีจำนวนไม่น้อยที่คุ้นชินกับภาพข่าวอ่อนไหว หรือไม่

8.3 และมีจำนวนไม่น้อยที่นิยมภาพ ‘ถึง’ ไม่ว่าด้านใด ไป เปลือย หวาดเสียว โหดเหี้ยม สดุดยของ รุนแรง เป็นต้น
ข้อเสนอแนะ

ความเห็นที่ต่างกันค่อนข้างมากระหว่างวิชาชีพกับวิชาการ อันเป็นเรื่องที่ฝ่ายวิชาชีพควรพิจารณาและให้ความสำคัญเพิ่มขึ้น ได้แก่

1. ภาพข่าวที่มีเด็กเข้ามาเกี่ยวข้อง เนื่องจากเด็กได้รับการคุ้มครองจากสังคมทั้งระดับนานาชาติด้วยสัตยาบันที่ไทยได้ลงนามไว้กับสหประชาชาติระดับประเทศด้วยการตรากฎหมายขึ้นมารองรับ และระดับวิชาชีพที่องค์กรสื่อมีข้อบังคับจริยธรรมและแนวปฏิบัติพิเศษแก่เด็กและสตรี โดยเฉพาะการถูกจับตาจากสังคมผ่านองค์กรพัฒนาเอกชนและเครือข่ายภาคประชาชน

2. ภาพข่าวการทำแผนประกอบคำสารภาพ ซึ่งฝ่ายวิชาชีพปฏิบัติกันมานานจนเห็นว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาไปแล้วนั้น ควรมีการพิจารณาใน 2 ประเด็น

2.1 ประเด็นทางกฎหมาย การทำแผนประกอบคำสารภาพเป็นเสมือนการตัดสินใจ กับหลักการผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษา

2.2 ประเด็นสิทธิพลเมือง ต่อวิธีปฏิบัติในการทำแผนที่ถูกมองว่าเป็นการเอาเปรียบผู้ถูกกล่าวหา การนำภาพข่าวมาลงกับการละเมิดสิทธิ

2.3 ประเด็นสวัสดิภาพของผู้เกี่ยวข้อง อันเนื่องมาจากการนำเสนอรายละเอียดมากจนอาจนำไปสู่ขบวนการฆ่าตัดตอนหรือฆ่าข่มขู่ข่มขืน

การทบทวนก็เพื่อพิจารณาควรมีภาพข่าวทำแผนประกอบคำสารภาพต่อไปหรือไม่ มีได้เพียงไร

3. ภาพข่าวโดยลำพังอาจไม่เกิดปัญหาทางกฎหมายหรือจริยธรรม แต่เมื่อมีคำอธิบายประกอบภาพข่าวนั้นกลับเป็นการยุยง ส่งเสริม หรือยั่วให้เกิดผลในทางลบ จึงควรให้ความสำคัญแก่คำอธิบายภาพควบคู่ไปกับภาพข่าว

อย่างไรก็ดี ภาพตัวอย่างที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ไม่อาจแทนที่คำตอบของภาพอื่น ๆ ในอนาคต เพราะแต่ละภาพต่างก็มีบริบทของภาพนั้น ๆ ประการสำคัญของงานวิจัยจึงอยู่ที่ประเด็นปัญหาของแต่ละภาพกับเงื่อนไขทางกฎหมายและเงื่อนไขทางจริยธรรมทั้งด้านศาสนา วัฒนธรรม ความรุนแรง อุจาด หวาดเสียว สิทธิส่วนบุคคล โดยเฉพาะเด็กและสตรี ชื่อเสียงเกียรติภูมิ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

กิตติกรรมประกาศ

สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติมีความประสงค์ที่จะยกระดับวิชาชีพหนังสือพิมพ์ไทย ในด้านจรรยาบรรณ อันเป็นส่วนสำคัญของมาตรฐานวิชาชีพ จึงได้มอบหมายให้ผู้วิจัยดำเนินการศึกษา เรื่องความเห็นของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการนำเสนอภาพข่าวอ่อนไหว โดยได้รับการสนับสนุนจากกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ผ่านสถาบันอิศรา มูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย

การศึกษาสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์และความร่วมมือจากหลายฝ่าย ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์บรรยงค์ สุวรรณผ่อง อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้รับผิดชอบโครงการวิจัยของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ที่ช่วยพิจารณา ชี้แนะ ตรวจสอบ และให้คำแนะนำตลอดการวิจัย

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้กรุณาให้ความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา และเป็นปอเกิดแห่งองค์ความรู้ใหม่ ได้แก่ คุณบรรลพชัย คงเสน่ห์ จากสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คุณลัดดา ตั้งสุภาชัย ผู้อำนวยการกลุ่มเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม พันตำรวจเอกสวัสดิ์ ภักดี จากกองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและสตรี อาจารย์ณรงค์ศักดิ์ ศรีท้านันท์ แห่งคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

อาจารย์ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี ผู้อำนวยการสถาบันนิรตรา และผู้สอนวิชากฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน แพทย์หญิงพรรณพิมล หล่อตระกูล ผู้อำนวยการโครงการศึกษาและเฝ้าระวังสื่อเพื่อสุขภาพของสังคม (Media Monitor) และผู้อำนวยการสถาบันราชานุกูล อาจารย์อิทธิพล ปรีดิประสงค์ จากสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล อาจารย์ ดร. กนกกาญจน์ อนุแก่นทราย นักวิจัยอาวุโส ศูนย์สาธารณะประโยชน์และประชาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ คุณชาญชัย วิกรวงศ์วนิช และคุณจิตติมา ชัยประดิษฐ์พร แห่งเครือข่ายครอบครัวเฝ้าระวังสร้างสรรค์สื่อ

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาชีพ ที่กรุณาให้มุมมองด้านวารสารศาสตร์และสละเวลาอันมีค่าตอบคำถาม ได้แก่ คุณจักรกฤษณ์ เพิ่มพูล หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ คุณสวีย์ บำรุงสุข หนังสือพิมพ์สยามรัฐ คุณวรุฒ ลิ้มเฉลิม หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ คุณธนดล มีถม หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และคุณวิเชียร อินจนา หนังสือพิมพ์บ้านเมือง

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้กรุณาชี้แนะประเด็นและแนวคิดเชิงจริยธรรมเพื่อเสริมข้อมูลอันเป็นประโยชน์ ได้แก่ คุณลัก กอแสงเรือง กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ และอดีตนายกสภานายความ คุณสุนทร จันทร์รังสี กรรมการสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ บรรณาธิการบริหารหนังสือพิมพ์โคราชรายวัน คนอีสาน และอดีตสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ รองศาสตราจารย์จุมพล รอดคำดี กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ และอดีตคณบดีคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์ทองใบ ทองเปาด์ กรรมการผู้ทรง-

คุณวุฒิ สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ และทนายความนักเขียน นักหนังสือพิมพ์ ผู้ได้รับรางวัลแมกไซไซ สาขาบริการสาธารณะ อดีตสมาชิกวุฒิสภา คุณสมาน สุดโต กรรมการ สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ คุณเกียรติชัย พงษ์พาณิชย์ กรรมการ สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ และอดีตสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ

ขอขอบคุณ คุณวิลาวลัย ทรัพย์พันแสน ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดแห่งชาติ ผู้สนับสนุนข้อมูลงานวิจัย และคุณสาวิตรี แก้วมณี บัณฑิตโครงการจัดตั้งคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในฐานะผู้ช่วยวิจัย

หากมีส่วนใดขาดตกบกพร่อง ผู้วิจัยขออภัยมา ณ ที่นี้ และขอขอบพระทัยอันจะได้จากงานวิจัยนี้แด่ผู้ตกเป็นข่าวและนักหนังสือพิมพ์ 'ผู้ทรง' ในวิชาชีพ

เอกสารอ้างอิง

- ชูชีพ ปิณฑะสิริ, 2525. การละเมิดสิทธิส่วนตัว. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตร. กรุงเทพฯ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรวิทย์ ฤทธิพิศ, 2538. สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบทางกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิโรจน์ ศรีหิรัญ, 2541. จิตสำนึกทางวารสารศาสตร์และการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของช่างภาพหนังสือพิมพ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตร. กรุงเทพฯ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- McQuail, D. 1983. Mass Communication Theory: Introduction. London: Sage Publications. USA.
- Cheeseman, M. 2010. The Potter Box: Ethical Guidance, in Potter Box on. University of Kansas. Retrieved from http://ethichelp.wordpress.com/2010/09/21/the_potter_box.
- Potter, B. 2008. Wikipedia, the free encyclopedia. Modified from http://en.wikipedia.org/wiki/Potter_Box, 2012.